

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA TARBIYA FANINI O'QITISH METODIKASI

Soatova Rayxona Sadriddin qizi

Termiz davlat pedagogika instituti, Pedagogika va ijtimoiy fanlar fakulteti,

Pedagogika yo'nalishi talabasi.

rayhonasoatova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13894100>

Annotatsiya. Ushbu maqolada tarbiya fanini o'qitish metodikasi va bugungi kunda ushbu faninni o'qitishning dolzarbligi, maqsad va vazifalari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Tarbiya, madaniyat, konsepsiya, barkamol shaxs, pedagogika, umumiy o'rta ta'lim maktablari.

METHODOLOGY OF TEACHING EDUCATION IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS

Abstract. This article talks about the methodology of teaching the subject of education and the relevance, goals and tasks of teaching this subject today.

Key words: Education, culture, concept, well-rounded person, pedagogy, general secondary education schools.

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

Аннотация. В данной статье говорится о методике преподавания предмета «Образование» и актуальности, целях и задачах преподавания этого предмета сегодня.

Ключевые слова: Образование, культура, концепция, всесторонне развитая личность, педагогика, общеобразовательная школа.

Bugungi kunda zamonaviy maktab o'z oldiga har tomonlama barkamol shaxsni tarbiyalash vazifasi turibdi. Bunday dolzarb masalani hal etish zamonaviy tarbiya usullari tizimidan foydalanishni taqazo etadi. Fikrimizcha, tarbiya metod, usullarini bilish faqatgina pedagog xodimlarning emas, balki ota-onalar, umuman olganda, bola tarbiyasi bilan shug'ullanuvchi barcha kishilar uchun zarurdir. Shu sababli ham muhtaram prezidentimiz tashabbusi bilan 2020-yilda o'zbek "Pedagogika" fani tarixida ilk bor "Tarbiya" fani ishlab chiqildi.

Bu borada O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 6-iyuldagi 422-sonli "Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fanini bosqichma-bosqich 5 amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori qabul qilindi. Konsepsiyaga ko'ra, "Milliy istiqlo

g'oyasi va ma'naviyat asoslari", "Odobnoma", "Vatan tuyg'usi", "Dunyo dinlari tarixi" fanlarini qo'shish hisobiga "Tarbiya" fani tashkil etildi.

Hozir biz texnologiya juda rivojlanayotgan davrda yashayapmiz. Mamlakatimizda amalga oshirilgan islohotlar tufayli xalqimizning turmushi yaxshilandi, barcha sohalarda o'zgarishlar va rivojlanishlar ko'zga tashlanmoqda, ammo shunga rivojlanishga qaramay, ba'zi o'smirlar va yoshlarning ma'naviyati pastligi, ota-onalarning farzandlarining xulq-atvoriga befarqligi nazarga tushmoqda.

Bu masalaning oldi olinmasa, savodsizlar safi ortishi mumkin. Bilimsizlik savodsizlikdan boshlanadi. Buning natijasida yangi fan shakllantirildi. Ushbu "Tarbiya" fanining metodologik asoslarini quyidagilar tashkil etadi:

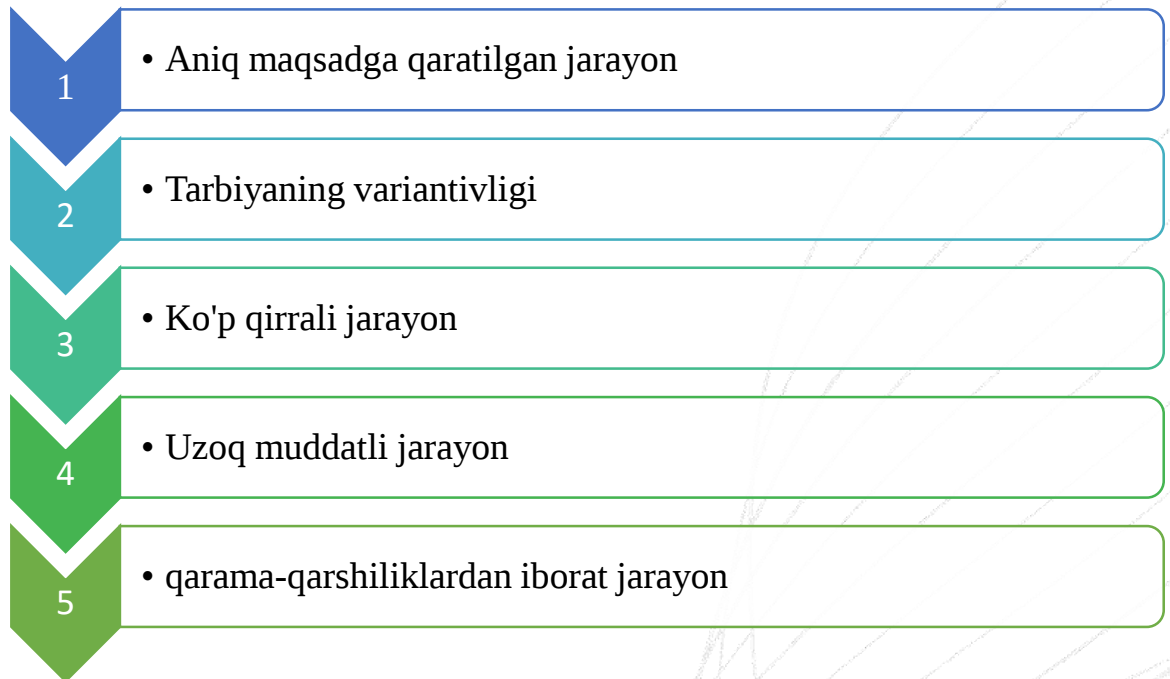
- ta'lim-tarbiyaga oid me'yoriy hujjatlar;
- tarbiya asoslari va manbalari;
- tarbiya qonuniyatlari, metodlari va texnologiyalari;
- tarbiyaning amaliy masalalari.¹

Ushbu Konsepsiya bir qator me'yoriy-huquqiy hujjatlar, jumladan, O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi, "Ta'lim to'g'risida"gi qonunlari, xalqaro huquqning umume'tirof etilgan hujjatlari, xususan, "Bola huquqlari to'g'risida"gi, "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi konvensiyalar va bundan tashqari Birlashgan Millatlar Tashkilotining "Yoshlar-2030" strategiyasi hamda O'zbekiston Respublikasining ta'lim to'g'risidagi qonun Konsepsiyada belgilangan vazifalar O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi talablari, Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi, milliy va jahondagi ilg'or tajribalar, mamlakatimizdagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar bilan uyg'un ravishda amalga oshiriladi.

Farzandlarga ta'lim-tarbiya berish jamiyatning asosiy va eng ustuvor vazifalaridan biri bo'lib, u shaxsni maqsadli va yetuk qilib shakllantirish, keksa avlod tajribasini kelajak avlodga o'zlashtirish, ularning ongi va ijobiy xulq-atvorini rivojlantirish jarayonidir. Keks avlod bilimni ijtimoiy-tarixiy hayotda to'plangan tajribasi, yosh avlodni tarbiyalash jarayoni orqali beradi.

Tarbiya bu – muayyan, aniq maqsad, ijtimoiy-tarixiy tajriba asosida shaxsni har tomonlama o'stirish, uning ongi, xulq-atvori va dunyoqarashini tarkib toptirish jarayoni. Tarbiyaning o'ziga xos xususiyatlari quyidagilardir:

¹ Tarbiya fanini o'qitish metodikasi. G.B.Saidnazarova. "KAMOLOT" nashriyoti. Buxoro, 2024.

Milliy tarbiya har bir fuqaroda yuksak axloqiy fazilatlar, jumladan, milliy o'zlikni anglash, insonparvarlik, mustaqillik, fuqarolik pozitsiyasi, tashabbuskorlik va shu kabilarni shakllantirishi lozim. Bunday fuqaro milliy manfaatlardan kelib chiqqan holda ish yurita oladi, jamiyatdagi salbiy ko'rinishlarga tanqidiy nazar bilan qaraydi, o'z Vatanini sevadi va uning manfaatlarini himoya qiladi, milliy qadriyatlar egasi sifatida jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shadi.

Tarbiya - bu ijtimoiy, ishlab chiqarish va madaniy faoliyatga tayyorgarlik ko'rish uchun shaxsni ma'naviy va jismoniy shakllantirishga qaratilgan tizimli va maqsadli samarali jarayondir.

“Avesto”dan tortib, Sino, Beruniy, Forobiy, Jomiy, Navoiy, Koshifiy, Ulug'bek, Ahmad Donish, Behbudiy, Ayniy, Fitrat va boshqa mutafakkirlarimizning asarlarini odob va axloq to'plami deyish mumkin. Ta'kidlash joizki, ajdodlarimiz qadimdan yoshlarning ta'lim-tarbiyasiga alohida ahamiyat berishgan. Ilm o'rganish, bilimlilik va odob ular uchun eng qimmatli insoniy fazilatlar edi. Mutafakkirlarimizning fikricha, har bir inson yaxshi xislat va xatti-harakatlarga ega bo'lishi, jamiyatga foydali a'zo bo'lishi uchun axloqni o'rganishi va egallashi lozim.²

“Tarbiya” fanini o'qitish metodikasi fanining maqsadi talabalarda tarbiya jarayoni, uning mohiyati hamda tarbiya fanini o'qitishga nisbatan qadriyatli munosabatni shakllantirish.

Pedagogik fanlar va amaliyoti sohalaridan biri sifatida tarbiya fani haqidagi tasavvurlarni hosil qilish; tarbiya jarayonining shakllanish va rivojlanish shart-sharoitlari, vazifalari, mazmunini

² Tarbiya fanini o'qitish metodikasi. G.B.Saidnazarova. “KAMOLOT” nashriyoti. Buxoro, 2024.

ochib berish va ularni pedagogik faoliyatni amalga oshirishda foydalana olish ko'nikasini shakllantirishdan iborat.

Tarbiya fanini o'qitishda tadqiqot tarbiyaviy metodlariga suhbat, anketa, intervyu, eksperiment, matematik - statistika ma'lumotlarini tahlil qilish kabi metodlar qo'llanadi. Bu metodlar «Tarbiya» fanning mazmun mohiyatini yanada boyitishda, yosh avlodga ta'lim va tarbiya berish, ma'lumotli qilishning ichki aloqa va munosabatlarni aniqlash hamda tekshirish, bilish, aniqlash maqsadida qo'llaniladi.

Bugungi kunda ta'lim va tarbiya birgalikda olib borilishi hamda bosqichma-bosqich amalga oshirish kerak bo'lgan jarayon hisoblanadi. Yosh avlodni milliy qadriyatlar, ajdodlar udumi va o'tmishdagi ma'naviy merosga hurmat ruhida tarbiyalash milliy ta'lim-tarbiyamizning asosini tashkil etadi. "Tarbiya" fani yangi tarixiy bosqichda milliy tarbiyaning mohiyati, maqsadi, mazmuni, vazifalarini tartibga solib, unng komil inson shaxsini shakllantirishdagi roli va mavqeyini belgilaydi.

Xulosa qilib aytganda, butun insoniyat olami mudom yosh avlodni hayotga, Vatan himoyasiga tayyorlashga, ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy-madaniy tajribani kerakli bilimlar, amaliy ko'nikmalar va malakalar tarzida yetkazib kelgan va shunday bo'lib kelmoqda. Bu pedagogik hodisa tarbiya vositasida amalga oshirilgan. Shu bois tarbiya ijtimoiy-madaniy hayotning zaruriy quroliga aylangan. U jamiyatni yanada rivojlanishi uchun asosiy omil hisoblanib, jamiyatdagi ishlab chiqarish vositalarini, mehnat jarayonlarini, insonning o'zini ham ma'naviy, ham huquqiy, ham axloqiy, ham jismoniy jihatlarining takomillashishini ta'minlagan va shunday bo'lib qoladi. Shunga binoan tarbiya doimo jamiyat uchun, yosh avlod kamoloti uchun eng muhim va dolzarb vazifani bajargan.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi" to'grisidagi 31.12.2019-yil 1059-son qarori
2. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. B.X.Xodjayev. "Sano-standart" nashriyoti. Toshkent, 2017.
3. Pedagogika: Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik. O'.M. Asqarova, M. Xayitboyev, M.S. Nishonov. T.: «Talqin», 2008 - 288 b.
4. Tarbiya fanini o'qitish metodikasi. G.B.Saidnazarova. "KAMOLOT" nashriyoti. Buxoro, 2024.
5. Umumiy pedagogika: Oliy o'quv yurti talabalari uchun darslik. Sh.A.Abdullayeva, H.CH.Nusratova, F.A.Abdullayev, A.B.To'rayev. Toshkent, 2021.